

מחשבת חג הפסח 3 – קרבן פסח

בדף זה נעסוק במשמעותו של קרבן פסח, הוא הקרבן הראשון שעם ישראל הצטוו בו, ויש לו כמה הלכות ייחודיות.

כרגיל נביא מקורות יסוד חשובים, גם אם חלקם מעמיקים. לא חייבים להבין כל מילה, צריך להבין מה הענין המרכזי שכל אחד משלושת החכמים רואה בקרבן פסח, ולהשתדל להבין חלק מהביטויים שכל אחד מהחכמים מוצא בו. (בעולת ראייה לימדו לפחות את הקטע הראשון).

חישובו מה ההבדל בין ההסברים השונים ומה הצדדים המשותפים שלהם.

בהצלחה לכולם – אוריאל.

ספר החינוך

מצוה ז: שלא לאכול הפסח נא ומבושל: שלא לאכול בשר הפסח נא ובשל כי אם צלי אש, שנאמר [שמות י"ב, ט'] אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים כי אם צלי אש. הענין הזה, שלא יאכל אותו קודם גמר בישולו ואפילו בצלי, וזהו פירוש נא, שהבשר שהתחיל בו מעשה האור ונצלה מעט ואינו ראוי לאכילת אדם עדיין נקרא נא... משרשי מצוה זו, מה שכתוב בשחיטתו, לזכור נס יציאת מצרים. וזהו שנצטוינו לאכול צלי דוקא, לפי שכך דרך בני מלכים ושרים לאכול בשר צלי, לפי שהוא מאכל טוב ומוטעם, אבל שאר העם אינם יכולים לאכול מעט בשר שתשיג ידם כי אם מבושל, כדי למלא בטנם. ואנו שאוכלים הפסח לזכרון שיצאנו לחירות להיות ממלכת כהנים ועם קדוש ודאי ראוי לנו להתנהג באכילתו דרך חירות ושרות. מלבד שאכילת הצלי יורה על החפזון שיצאו ממצרים ולא יכלו לשהות עד שיתבשל בקדרה.

מצוה ח: שלא להותיר כלום מבשר הפסח למחרתו שהוא יום חמשה עשר בניסן. שנאמר [שמות י"ב, י'] ולא תותירו ממנו עד בקר.

משרשי מצוה זו, מה שכתוב בשחיטתו, לזכור ניסי מצרים. וזה שנצטוינו שלא להותיר ממנו, הענין הוא כדרך מלכים ושרים שאינם צריכים להותיר מתבשילם מיום אל יום, ועל כן אמר שאם יותר ממנו שירף כדבר שאין חפץ בו, כדרך מלכי אדמה. וכל זה לזכור ולקבוע בלב שבאותו זמן גאלנו השם יתברך מעבדות, ונעשינו בני חורין, וזכינו למלכות ולגדולה.

מצוה טו: שלא להוציא מבשר הפסח חוצה: שלא להוציא מבשר הפסח ממקום החבורה. שנאמר [שמות י"ב, מ"ו] לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה.

משרשי מצוה זו, מה שכתבנו, לזכור ניסי מצרים, ומפני שנעשינו אדונים, באה המצוה עליו שיהא נאכל במקום החבורה, ולא נוציאהו לחוץ. כדרך מלכי ארץ שכל המוכן להם נאכל בהיכלם ברוב עם שלהם. ודלת הארץ בעת יכינו סעודה גדולה, ישלחו ממנה לחוץ מנות לרעייהם לפי שהוא חדוש אצלם.

מהר"ל מפראג - גבורות ה' פרק לו:

ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש על מצות ומרורים יאכלוהו (שמות י"ב). כבר נתבאר לך כי הפסח מורה על שהוא יתברך אחד, ולכן נצטוו שאסור לאכול הפסח בשני חבורות (מכילתא פרשת בא) שאם כן היה זה חלוק ופרוד וכל עבודת הפסח מורה שהוא יתברך יחיד. וזה נודע ביציאת מצרים שהרי עשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל נסים ונפלאות במצרים כרצונו ואין מי יאמר לו מה תעשה, וכל הנסים ונפלאות במצרים להודיע שהוא יתברך יחיד בעליונים ובתחתונים, כמו שאמר יתרו (שמות י"ח) עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים וגו' ועוד יתבאר זה לקמן. ומפני זה היה קרבן פסח מורה על אחדותו יתברך... וצוה לאכול אותו צלי אש על ראשו על כרעיו ועל קרבנו, שכבר

אמרנו שקרבן זה צוה הקדוש ברוך הוא להורות על שהוא יתברך יחיד בעולמו, ולפיכך כל המעשים מן קרבן זה נמשכים אחר ענין זה להורות על האחדות, ולפיכך מצותו על ראשו ועל כרעיו. וצוה הקדוש ברוך הוא גם כן שיאכל צלי אש כי בשר מבושל הוא נפרד לחלקים על ידי בשול אבל צלי הוא מתקשה ונעשה אחד. וכן צוה שלא יאכל ממנו נא שלא נצלה כל צרכו לפי שזה אינו אחד, כי אם על ידי צלי שיוצא הרוטב והליחות ומתקשה ועושה בשרו אחד גמור. וכן מה שנשחט בין הערבים הוא זמן מיוחד שאינו לא מן יום שעבר ולא מן הלילה, ומורה זה על זמן מיוחד בפני עצמו, לכך בו ראוי שיהיה שחיטת הקרבן למי שהוא מיוחד. ופירוש זה הוא מחזיק הפירוש אשר פרשנו בספר גור אריה בלשון בין הערבים שרצה לומר הזמן שהוא בין הימים, דהיינו בין היום שעבר ובין היום שיבא, ועיין בספר גור אריה בפרשת בא שם מבואר באריכות. ועוד יש לומר מה שנשחט בין הערבים, כי היום מתיחס אל המציאות והלילה אל ההעדר וזה ידוע, וכל הנמצאים נפסדים, והוא יתברך אחד בלבד קיים, ובשביל כך הוא יתברך אחד מפני שכל הנמצאים נפסדים שבים אל מי שבראם, ומתחלת הערב השמש שהחמה מתחלת בשקיעה הוא התחלת הפסד והעדר האור, ואז ישחט הפסח לשמו שהוא אחד שזה הזמן מורה על אחדות כאשר הנמצאים נפסדים והוא קיים נצחי. וכל הנמצאים בעולם עם התחלת השקיעה הם נוטים עם הערב היום אל השינה, והוא כמו מיתה והעדר והחושך כמו העדר הנמצאים, והוא יתברך נצחי ולכך אז הוא ראוי להקריב קרבן הפסח.

הראי"ה קוק - עולת ראי"ה עמ' קעח-קעט

הפסח אינו נאכל אלא בלילה. הופעת הקדושה, המקשרת את הכח הלאומי הכללי של כנסת ישראל, להיות כאיש אחד ממש, עד שקרבן היחיד של כל אחד נחשב כקרבן צבור, זהו הענין המתגלה בפסח. ולעומק הרשם, שהכלל כולו מתאחד בזה לא התאחדות חברתית, מקובצה מאישים בודדים, שעל ידי המגע ומשא-ומתן היומי הם מתאחדים יחד לחטיבה אחת, אלא התגלות יחוד עליון, שהכללות כולה של האומה, שמתאחדת על ידי קדושת הפסח, נעשתה לאישיות יחידה ממש, - הולם הוא רשם הלילה, המתיחש אל היחידות. הפסח אינו נאכל אלא בלילה.

ואינו נאכל אלא עד חצות. מכיון שהלילה מתיחש לקדושת הפסח, בשביל עומק היחידות, שיש בהפעלת השפעתו בקדושת הכלל, ראוי שהוא ישמר בגבולו, שרק מחצית הלילה הראשונה, שאינה פונה עדיין אל ההכשרה היומית, תהיה זמנו, ולא המחצה השניה של הלילה, כשהוא כבר מוכן להיות פונה ומתעתד לקראת ההתקנות החברתיות, העתידות לבא ביום. ואינו נאכל אלא עד חצות.

ואינו נאכל אלא למנויו. הקשר האמיץ הזה, שאחדותה של האומה תופיע בה על כל הפרטים, בצורה אחדותית ממש, העולה למעלה מכל צורה קבוצית המתאחדת, צריך הוא הזמנה מיוחדת, והסכמה עצומת להתקשר בעומק הקדושה של נשמת האומה הפנימית. זוהי פעולת המינוי שבפסח, המחזק את רשם האורה העליונה של ההסכמה הנפלאה הזאת. ואינו נאכל אלא למנויו.

ואינו נאכל אלא צלי. מתוך העומק הנפלא, של רשם קדושת החטיביות היחידית של האומה, שכל פרט ופרט ממנה מתגלה בה רק בצורת יחידותה, אי אפשר שכח הטעם הספוג קדושה זו יתפשט מחוץ להכלי המחזיקו, שהוא תכן הקדושה שבבשר הפסח. לא בכל מאכל יאכל, ולא יבושל, כ"א טעמו המקודש מוכרח שיהיה אצור כולו וכנוס בתוכיותו. וזאת היא פעולת הצליה, המכנסת את כל הכח שבבשר בתוכו, בלא התפזרות מחוצה לו. ובזה יואר על כל יחיד, בסגולתה של קדושת המצוה, כנוס חילו המקודש, האצור בנשמתה הגדולה של רשומה בכללה, בצורה מכונסה כזאת, עד כדי ההכרה של היחידות הגמורה של האומה כולה, בקדושת כל אחד ואחד מפרטיה, המכונס בתוכה בכל היותו. ואינו נאכל אלא צלי.